

МУСИҚИИ ШЕЪРИ
ГУЛРУХСОРМУЗЫКАЛЬНОСТЬ
ПОЭЗИИ ГУЛРУХСОРTHE
MUSICALTY
OF GULRUKHSOR

Қавизода Аниса, докторанти PhD кафедраи адабиёти муосири тоҷики МДТ “ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров” (Тоҷикистон, Хучанд)

Қавизода Аниса, докторант PhD кафедраи современной таджикской литературы ГОУ “ХГУ им. акад. Б.Гафурова” (Таджикистан, Худжанд)

Qavizoda Anisa, doctorant PhD student under the SEI “KhSU named after acad. B. Gafurov” (Tajikistan, Khujand), E-mail: anisaqavizoda97@gmail.com

Вожаҳои калидӣ: Гулрухсор, қофия, радиф, саноеи лафзӣ, мусиқӣ, баҳр, вазн, газал, рамал, ҳазач

Мақола ба таҳқиқи газалиёти Гулрухсор ихтисос ёфта, дар он нақши унсурҳои муҳими оҳангсоз, аз қабилӣ вазн, қофия ва радиф, санъатҳои бадеӣ муайян гардидаанд. Маълум мешавад, ки аз миёни 14 баҳри арӯзи аҷам ашъори Гулрухсор дар 8 баҳри арӯзӣ ва зиёда аз 40 вазни гуногуни баҳрҳои ҳазач, рамал, раҷаз, музореъ, хафиф, мучтасс, муқтазаб ва мунсарех эҷод шудааст. Муаллиф нишон додааст, ки аз 134 газали муштамил бар “Девон” қариб 20 дар сади онро вазни рамали мусаммани маҳзурф ташиқ медиҳад ва истифодаи вазни мазкур боиси хушоҳангии каломи Гулрухсор гардидааст. Ба андешаи муаллиф, қофия ва радиф низ аз омилҳои муҳими оҳангсоз дар шеъри Гулрухсор буда, дар таъмини хушоҳангии калом нақши муассир доранд. Санъатҳои бадеии такрор, таҷнис, садомаъноӣ, акс низ ҳамчун унсурҳои муҳим дар нерумандии савтиёти ашъори Гулрухсор хидмат намудаанд. Муаллиф ба хулосае мерасад, ки сабаби хушоҳангии шеъри Гулрухсор истифода аз авзони хушоянди арӯзӣ, авзони гуногуни қофия ва радиф ва саноеи зиёди лафзӣ буда, истифодаи унсурҳои мазкур ба шоир имкон фароҳам овардаанд, то ҷанбаҳои ҳунарии шеърашро тақвият бахшад.

Ключевые слова: Гулрухсор, рифма, редиф, музыка, размер, метрика, газель, рамал, хазадж

Статья посвящена исследованию вопросов метрической системы в поэзии Гулрухсор. Исследование автора проведено на основе традиционного персидско-таджикского жанра газели. В ходе исследования установлено, что из 14 размеров персидско-таджикского аруза в творчестве Гулрухсор использовано 8 размеров и более 40 различных размеров хазаджа, рамала, раджаза, музаре, хафифа, муджтасса, муктазаба и мунсаре. В статье выявлено количество использованных размеров в процентном соотношении. Согласно исследованию автора, рамал является самым распространенным размером газели, из числа 134 газелей в «Диване» около 20 процентов составляет рамал. Автор приходит к выводу, что именно рамал содействует благозвучности стихов Гулрухсор. Художественные средства выразительности: повтор, таҷнис, аллитерация, акс, также имеют влияние на музыкальность поэзии Гулрухсор. Автор приходит к выводу о том, что ряд стихотворных размеров, рифма и редиф, а также художественные средства выразительности не только оказывают благотворное влияние на мелодичность стиха, но и демонстрируют мастерство поэта.

Key words: Gulrukhsor, rhyme, redif, music, size, metric, ghazal, ramal, hazaj

The article is devoted to the study of issues of the metric system in the poetry of Gulrukhsor. The author's research is based on the traditional Persian-Tajik genre of ghazal. The study found that out of 14 sizes of the Persian-Tajik aruza, 8 sizes and more than 40 different sizes of khazaj, ramal, rajaz, muzare, khafif, mujtass, muktazab and munsare were used in Gulrukhsor. The article defines the number of sizes used as a percent. According to the chart presented, ramal is the most common size of gazelle, of the 134 gazelles in Divan, about 20 percent are ramal. The author comes to the conclusion that it is the ramal that contributes to the euphony of Gulrukhsor's verses. Artistic means of expression: repetition, tajnis, alliteration, aks also have an influence on the musicality of Gulrukhsor poetry. The author comes to the conclusion that a number of poetic meters, rhyme and reef, as well as artistic means of expression have a beneficial effect not only on the melody of the verse, but also demonstrate the poet's skill.

Шеъри мусиқӣ аз азали пайванди ногустастанӣ доранд. Мусиқии шеърро метавон дар авзони хушоянди арӯзӣ, такрори гӯшнавози вожаҳои муқаффо, истифодаи радиф, саноеи гуногуни лафзӣ ва аносири дигари оҳангзо мушоҳида кард. Зимнан, вазн, қофияву радиф ва саноеи бадеӣ омилҳои бисёр муҳим дар созиши мусиқии шеър буда, зебоии каломӣ манзумро таъмин

менамоанд. Шафеии Кадканӣ роҷеъ ба пайванди шеър ва мусиқӣ андеша ронда, мусиқии шеърро дар ҷаҳор сурат мавриди баҳс қарор додааст:

1. Мусиқии берунӣ (арӯзӣ)
2. Мусиқии канорӣ (қофия ва радиф)
3. Мусиқии дохилӣ (чиносоҳ ва қофияҳои миёни ва ҳамхонии мусаввитаҳо ва сомитаҳо)
4. Мусиқии маънавий (анвои ҳамоҳангиҳои маънавии дарунии як мисраъ ё чанд мисраъ: тазод, тибок, муруоти назир ва ...) [4, с. 271].

Ҷои дигар ин муҳаққиқ пайванди шеърро мусиқиро навъе аз ҳунар меҳисобад: “Аз як ҷашмандози дигар метавон гуфт, ки хостгоҳи табиӣ шеър мусиқӣ аст ё ба таъбири дигар аз миёни ҳунароҳ, наздиктарин ҳунар ба шеър мусиқӣ аст” [4, с. 273].

Гулруҳсор яке аз шоирони муваффақи замони мо буда, бо истифода аз омилҳои мазкур тавонистааст, шеърро равоӣ зебо ва шеваи баёнро зарифу дилнишин намояд. Маҳорати эҷодӣ ва ҳунари шоирӣ Гулруҳсор бо истифода аз унсурҳои шеърӣ вазну қофия ва саноеи бадеӣ равшантар ҷилвагар мешаванд. Истифода аз анвои мухталифи баҳроҳои рамал, ҳазач, раҷаз, музореъ, мучтас, ҳафиф, ва мунсарех нишони тавачҷуҳӣ ӯ ба вазнҳои ҳушояндӣ арӯз буда, сартосари ашъорро рангин намудаанд. Ба андешаи адабиётшинос Матлубаи Мирзоюнус, “Мусиқӣ барои Гулруҳсор ҷузъе аз зиндагии ҳунарии ӯст ва бешабехӣ ё камшабехӣ шеърҳои ӯ аз лиҳози савту оҳанг исботи тавачҷуҳӣ маҳсус ба ин омилҳои муҳими шаклсозии шеър аст, ки дар баробари мазмун намоёнгари ҷанбаи ҳунарист” [5, с. 65].

Дар ин мақола саъй мекунем, мусиқии шеъри Гулруҳсорро дар се ҷанбаи мавриди баррасӣ қарор диҳем: баррасии авзони шеърӣ, муайян намудани нақши қофияву радиф ва саноеи бадеӣ.

Ҳини омӯзиши ғазалиёти шоир маълум гардид, ки бештар дар девони ӯ вазни рамали мусаммани маҳзуф (фоилотун, фоилотун, фоилотун, фоилун -v--/v--/v--/v-) ба қор бурда шудааст, ки хосияти равонию ҳушояндӣ доранд. Парвиз Нотили Хонларӣ вазни мазкурро дар қатори вазнҳои пурқорбурди шеъри форсӣ зикр намуда, дар қисмати «Авзони мутавассити сақил» овардааст [8, с. 155].

Зиндагиро! дар қиёси суру мотам! дидаам,

Бандагиро! дар ситези қаҳли одам! дидаам [3, с. 681].

Байти мазкур дар вазни рамали мусаммани маҳзуф - вазни пуристифодаи ашъори Гулруҳсор гуфта шуда, мутаносиби овардани калимаҳо дар рукҳои мисраъҳо (зиндагӣ, бандагӣ ва мотам, одам) боиси равонии шеър ва таъмини оҳангнокии он гардидаанд. Гузашта аз ин дар байти мазкур истифодаи санъати тарсеъ низ ба назар мерасад, ки ҳар банди он ба ҳам баробар тақсим шуда, зебоии каломро афзудаанд.

Байти зерин, ки дар вазни **Рамали мусаммани маҳбуни мақсур** (-v--\vv--\vv--\vv~фоилотун, фаилотун, фаилотун, фаилон) иншо шудааст, яқчо бо омадани вожаҳои ҳамқофияи “**нафас**” бо “**ҳавас**” ва “**ғам**” бо “**Аҷам**” савтиёти ҳосе ба бор овардааст:

Нафаси белқасӣ зулзаи парҳоки ғам аст,

Ҳаваси белқасӣ марғу наҷоти Аҷам аст [3, с. 680].

Муҳаққиқи эронӣ Алиасғари Шеърдӯст рамалро дар шеъри муосири тоҷик пурқорбурдтарин баҳр меҳисобад. “Бештари ашъори ҳар шоире дар ин баҳр (рамал- А.К) ҷой мегирад. Аксари шеърҳои Бозор Собир дар баҳри рамал суруда шудааст. Шоирони дигаре чун Муъмин Қаноат, Лоик Шералӣ, Гулруҳсор ва ... низ ба ин баҳр рағбати зиёд нишон медиҳанд. Бино бар ин баҳри рамалро метавон пурқорбурдтарин баҳри арӯзӣ дар шеъри Тоҷикистон ба ҳисоб овард” [9, с. 196]. Аз миёни шеърҳои, ки дар баҳри рамал навишта шудаанд, ӯ “Ворис”, “Истиқбол”, “Ватанам”, “Наҷот”, “Тоҷик”, “Тахти сангин”, “Мижгон” ва “Ишқи ман”- ро чун намуна аз шеъри Гулруҳсор мисол меорад. Таҳлили авзони ғазалиёти Гулруҳсор ба натиҷае расонд, ки аз 134 ғазали муштамил ба “Девон” зиёда аз 50 ғазал дар ҳамин баҳр эҷод шудааст.

Дуюмин баҳре, ки дар эҷодиёти шоир мавқеи намоёнро соҳиб аст, ҳазач мебошад. Ҷунон ки маълум аст, «Ҳазач дар лугат ба маънои тараннуми ҳушоянд» омадааст [7, с. 267]. Вазни ҳазачи мусаддаси маҳзуф ва мақсур, ки вазни ҳоси дубайтиҳост ва дар ғазалу маснависарой низ бисёр ба қор рафтааст, дар ғазалиёти Гулруҳсор пур истифода буда, маҳз ҳамин “Тараннуми ???” боиси ҳушояндии каломии суҳанвар гардидааст:

Ватан, фарҳангу осорат кучо шуд?

Фару фарруҳу фарҳорат кучо шуд? [3, с. 648].

Дар байти болоӣ тақрор ва таносуби овозҳои “ф” ва “р” оҳанги зебое эҷод мекунад, ки дар инҷо ҳодисаи аллитератсия (ҳамовӣ, садомаъноӣ) ба мушоҳида меояд. Ё дар байтҳои поёнӣ калимаҳо дар як шаклу қолаб буда, бо ҳам мувозианд. Дар ин ҷо мо на танҳо монандии

мисраъҳо, балки монандии ғазалхоро низ мушоҳида намудем, ки дар қолаби ягона ва мазомини гуногун суруда шудаанд:

*Кӣ хонад байти огоҳии моро,
Кӣ донад дарди ҷонкоҳии моро* [3, с. 698].
*Кӣ дорад ҳусни шайдоии моро,
Кӣ дорад ҳузни раҳпойии моро* [3, с. 699].

Дар байтҳои болоӣ калимаҳо бо ҳам мутавазианд, чунончи дар байти аввал: хонад-донад, байт-дарад, огоҳ-ҷонкоҳ, дар байти дувум: ҳусн-ҳузн, шайдо-раҳпо ҳамвазн буда, радифи ҳар ду ғазалро ҷонишини “мо” ва пасоянди –ро ташкил медиҳад. Ин аносир ба назари аввал ночиз менамояд, вале маҳз овозҳо ва ҳамвазнии вожаҳо дар ашъори адиб онро зеб ва таъсири хос мебахшад. Дар байти сонӣ низ қофияи аҷибро мушоҳида намудем, ки аз таркиби вожаи “фузун” бархоста ба калимаҳои шайдоӣ ва раҳпойӣ ҳамқофия шудааст:

*Ками моро фузун нанмуда гардун,
Чаро хоҳад фузунзойии моро?* [3, с. 699]

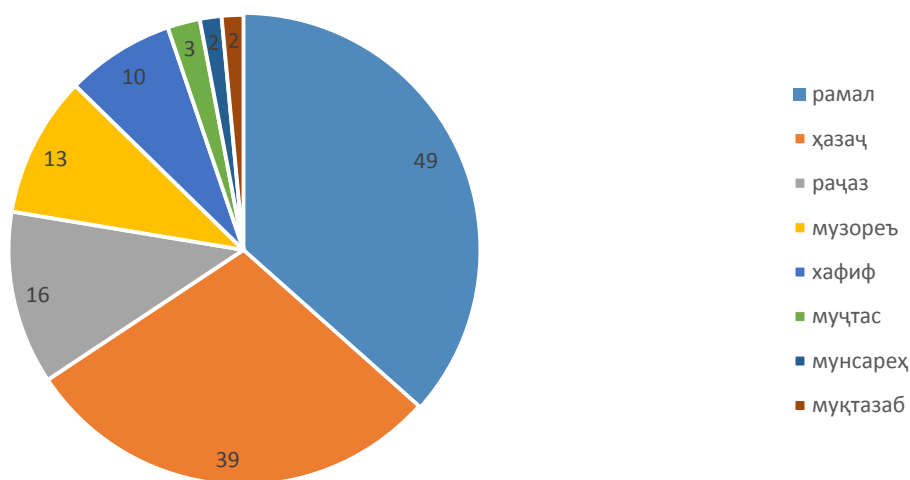
Аз миёни вазнҳои мавриди истифодаи Гулруҳсор вазни ҳазаҷи мусаммани аҳраб бештар савту оҳанги ғариберо эҷод кардааст, ки дар байти зерин бар илова бо қорбурди хунармандонаи санъати тарсеъ дар таъмини хушоҳангии шеър хидмат кардааст:

*Дар найкада мавзун аст, рақси найи Мавлоно,
Дар майкада маҳзун аст, сури найи Мавлоно* [3, с. 582].
-- v / v --- / -- v / v --- / мафъӯлу, мафойлун, мафъӯлу, мафойлун

Аз баҳрҳои фаръӣ дар ғазалиёти Гулруҳсор аз ҳама зиёд музореи мусаммани аҳраби макфуфи маҳзуф ва мақсур (--v\ -v -v\ -v\ -v\ -v\ -) ба ҷашм расид.

*Ман омадам, ки чилваи нози хунар кунам,
Бо килки шуъла қиссаи шаб мухтасар кунам* [3, с. 579].

Аз таснифот ва усулҳои қорбурди авзони ғазалиёти Гулруҳсор муайян гардид, ки шоир дар 8 баҳри арӯзии ва зиёда аз 40 вазни гуногуни баҳри ҳазаҷ, рамал, раҷаз, музореъ, хафиф, мучтас, муктазаб, мунсарех ашъори худро эҷод намудааст. Аз ин миён аз ҳама авзони серқорбурд баҳри рамал, баъдан ҳазаҷ ва музореъ буда, ин баҳрҳо ҷойгоҳи аввалиндараҷа доранд. Дараҷаи истифодаи бухур дар ғазалиёти Гулруҳсор гуногун буда, онро дар расми 1 мушоҳида кардан мумкин аст:

Расми №1. Басомади истифодаи баҳрҳо дар ғазалиёти Гулруҳсор

Қофия ва радиф низ аз омилҳои муҳими оҳангсоз дар шеъри Гулруҳсор ба ҳисоб мераванд. Муҳаммадризо Шафеии Кадканӣ қофияро гӯшае аз мусиқии шеър меҳисобад ва нақши онро чунин муайян мекунад: “дар ҳақиқат қофия худ яке аз чилваҳои вазн аст ва ё беҳтар бигӯем, мукаммали вазн аст, зеро дар ҳар қисмат, монанди нишонае, поёни як қисмат ва шурӯи қисмати дигарро нишон медиҳад” [4, с. 52].

*Ба ҳазору як тарона 1тароби ма1ро садо кун,
Ба ҳазору1 як фасона 1ҳаваси на1фас ато кун [3, с. 588].*

Қофияҳои шеъри Гулруҳсор якрангу одӣ нестанд, онҳо хоҳ дар шеъри суннатӣ ва хоҳ дар шеъри нав бо маҳорати баланд чилвагар мешаванд. Масалан, дар порчаи зерин қариб дар ҳар банди шеъри қофияҳои зебои шоиронаро мебинем.

*Қисматамро чун насиба,
чун ҷазо,
чун ҷоиза,
Мебарам бар шонаи шони занона,
ошиқона.
Раҳнамоям зиндагии зиндадори ишқ,
Ҳамсадоям орзуҳои ятими хунгириста
дар фасона [3, с. 159].*

Дар шеъри Гулруҳсор қофияҳои дохилӣ зиёд ба кор рафта, зарбу оҳанги шеърро муассиртар кардаанд. Чунончӣ:

*Пири нодони туам,
Фазли гирёни туам,
Гарди домони туам,
Шайхи Санъони туам,
Эй ишқ, эй мактаб,
Эй ишқ, эй матлаб.
Эй ишқ, эй мазҳаб,
Эй ишқ, эй мазҳаб! [3, с. 204]*

Радиғ низ аз омилҳои муҳими оҳангсоз буда, дар шеъри Гулруҳсор ҳамчун унсури тақвиятбахши чанбаи мусиқӣ ба кор рафтааст. Аз 134 ғазале, ки дар “Девон” гирд оварда шудааст, 120 ғазал дорои радиғ буда, ҳамагӣ 14 ғазал бидуни радиғ гуфта шудаанд. Ағлаби ғазалҳо дорои ҳарфи васл ҳастанд, ки онҳоро низ метавон ҳамчун радиғ пазируфт. Аз ин нишондод маълум мешавад, ки Гулруҳсор ба радиғ таваҷҷуҳи зиёд дорад. Шафеии Кадканӣ низ радиғро аз “неъматҳои бузурги шеъри форсӣ” ҳисобида, зебоӣ ва аҳамияти радиғро аз назари мусиқӣ чунин шарҳ медиҳад: “Чунонки дидем, радиғ дар ҳақиқат барои тақмили қофия ба кор меравад ва ба таври қатъӣ метавон иддао кард, ки худуди ҳаштод дар сади ғазалиёти хуби забони форсӣ ҳама дорои радиғ ҳастанд ва усулан ғазали берадиғ ба душворӣ муваффақ мешавад. Ва агар ғазал бидуни радиғ зебоӣ ва лутфе дошта бошад, комилан чанбаи истисноӣ дорад” [4, с.138]. Ҳунари радиғсозии Гулруҳсорро метавон аз чанд ҷиҳат баррасӣ намуд. Радиғхоро аз рӯи ҳаҷму таркиб бо калима, ибора, таркиб ва ҳатто ҷумла низ ҷудо кардан мумкин аст. Масалан, дар байти зерин радиғ шуда омадани ҷумла ба назар мерасад:

*Аз сиёву аз зиё “Шоҳнома” бояд хонд,
Аз киёву аз ниё “Шоҳнома” бояд хонд [3, с. 596].*

Дар ин ҷо радиғ “Шоҳнома” бояд хонд” буда, дар баробари таъмини мусиқӣ ҳамчун як унсури маъниофар мавриди истифода қарор гирифтааст, зеро “шарти аслии эътибори радиғ равон, бамавқеъ, табиӣ ва маънодор воқеъ гардидани он мебошад [2, с. 140]. Дар ғазали зерин таркиби “дил задан” радиғ шуда омадааст, ки хеле аҷиб ба назар мерасад:

*Дар сари турбати Ҳофиз ҷу дилам дил мезад,
Ишқ дар зилзилаи обу гилам дил мезад [3, с. 586].*

Радиғҳои такрор низ барои таъмини мусиқӣ хидмат намудаанд, чунончӣ:

*Хобӣ агар, бедор шав, ман омадам, ман омадам,
Мастӣ агар, хушёр шав, ман омадам, ман омадам [3, с. 622].*

Санъатҳои бадеӣ низ дар таъмини мусиқӣ шеър нақши муҳим доранд. Аммо на ҳамаи онҳо ҳузури фаъл пайдо мекунанд. Аз миёни санъатҳои фаъл дар оҳангсозӣ метавон пеш аз ҳама такрор, таҷнис, акс, иштиқоқ ва мисли инҳоро ном бурд, ки голибан саноеи лафзӣ ҳастанд. Мусиқӣ дарунии шеъри Гулруҳсор аз ҳамоҳангӣ, такрори дучанди садоноку ҳамсадоҳо ва истифодаи саноеи бадеии лафзӣ аз қабиле таҷнис, такрор, акс ҳосил шудааст.

Дар таъмини мусиқӣ дарунии шеър, пеш аз ҳама такрори овозҳои садоноку ҳамсадо дар тӯли як мисраъ ё байт нақши асосӣ доранд:

*Сабзнозу1 сабзрозу1 сабзэъҷо1зам кучоӣ?
Сабзаи по1изи анҷо1мам, сарого1зам кучоӣ? [3, с. 635]*

Такрори овозҳои ҳамсадои «с» ва «з», ки аз як хонаводаи савтӣ ҳастанд, якҷо бо садоноки «о» оҳанги ҷолибу муассире эҷод кардаанд. Инчунин ҳузури санъати иштиқоқ низ дар байти

зерин ба назар мерасад, зеро калимаҳои “сабзноз”, “сабзроз”, “сабзэъчоз” ва “сабза” аз як хонаводаи савтӣ буда, муштак аз калимаи “сабз” мебошанд.

Санъати таҷнис анвои зиёде дорад. Дар шеъри Гулрухсор ҳам таҷниси маънавӣ ва ҳам таҷниси лафзӣ ба таври фаровон корбаст шудаанд. Чунончӣ, дар байти зерин таҷниси ноқис ба назар мерасад:

*Меҳри ману сеҳри ману муҳри нафасам,
Дар чеҳраи зиндагӣ таҷаллои ман аст [3, с. 564].*

Дар ин байт калимаҳои “меҳр” ва “муҳр” мутаҷонис буда, ҳуруфи ягона ва дар ҳаракат гуногун мебошанд. Муҳаққиқон ин навъи таҷнисро “таҷниси мутарраф” ва “таҷниси мухталиф” низ мегӯянд.

Санъати тақрор низ боиси пурқувват шудани оҳанги калом ва муассирии он гардидааст. Масалан, дар байти зерин тақрори вожаҳои “маънӣ” ва “нигоҳ” сабаби афзунии назокати шеър гардидаанд:

*Маънии маънии нигоҳи нигоҳатро
Ба ҳуши маънии маънии нигоҳам мешунавам [3, с. 67].*

Албатта, ин ҷо тақрори одӣ нест. Таркиби “маънии нигоҳ” маълум аст, аммо “маънии маънии нигоҳи нигоҳ” комилан нотакрор аст. “Ба ҳуш шунидан” ҳисомезӣ аст, маъмулан бо гӯш мешунаванд, аммо шоир таркиби “бо ҳуш шунидан”-ро ба кор бурдааст.

Ё дар байти сонӣ ба касрат тақрор омадани феъли “биё” навои хушоянди мусиқиро ба вучуд овардааст. Дар байти аввал вожаи “биё” дар ҳар ду мисраъ, ҳам дар оғоз, ҳам дар миёна ва ҳам дар охири мисраъҳо омадааст.

*Биё, чу ҷоиза биё,
Биё, чу зиндагонӣ биё,
Ту дону Худо, биё,
Ба номи Худо, биё!*

чун ҷазо биё,

чун ҷазо биё,

Биё! [3, с. 123]

Дар ин банди шеърӣ вожаи “биё” на танҳо вазифаи тақрори маъмулӣ, ки қариб дар ҳар мисраъ омадааст, балки як навъ чамъбасти шеърро низ адо менамояд. Ба назари мо, шояд ин як навъ санъати баргардониш аст. Чунончи, Туракул Зехнӣ дар китоби “Санъати сухан” баъд аз санъати тақрор навъҳои гуногуни санъати баргардонишро меоварад [7, с. 152].

Дигар аз саноеи бадеӣ, ки боиси хушоҳангии каломи Гулрухсор гардидаанд, санъати акс мебошад:

*Ў яке буду ҳама,
Ў ҳама буду яке [3, с. 132].*

Дар ин байт калимаҳо мавқеи ҳешро иваз намуда, боиси тавлиди мусиқии гӯшнавоз гардидаанд. Дар мисраи аввал байти зер низ санъати акс хеле ҷолиб ба назар мерасад:

*Шеър дард аст,
дард шеър аст,
Номаи андӯҳи ман*

ҷӯёи инсону ҷаҳони дигар аст! [3, с. 185]

Ҳамин тариқ, аз баррасии сохтмони умумии ашъори Гулрухсор маълум гардид, ки авзони хушоянди арӯзӣ, анвои гуногуни қофия ва радифҳо, санъати садомаъноӣ ё тақрори бисёрқаратаи ҳуруфи якхела дар мисраъҳо ва санооти зиёде лафзӣ устодона корбаст шудаанд. Омилҳои мазкур сабаби хушоҳангиву зебоӣ ва нафосату гӯшнавозии шеър гардида, ба шоир имкон фароҳам овардаанд, ки чанбаҳои хунарии шеърашро тақвият бахшад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Азизов, С. Авзони ғазалиёти Камоли Хучандӣ / С.С. Азизов // Камоли Хучандӣ. - 2020. – №2 (22). – С.66-86
2. Ваҳҳобзода, Рустам. Шеър ва дониш. – / Рустам Ваҳҳобзода.-Душанбе, Адиб, 2017.- 188 с.
3. Гулрухсор. Девон/Гулрухсор. - Душанбе, 2004.- 954с.
4. Кадканӣ, Муҳаммадризо Шафеӣ. Мусиқии шеър / Муҳаммадризо Шафеӣи Кадканӣ. - Техрон: Огаҳ, 1373, -679с.
5. Мирзоюнус, М. Ҳамзоди тӯфон / М. Мирзоюнус. – Душанбе, Адиб, 2007. – 256с.

6. Нарзикул, М. Вазни шеъри тоҷикӣ: Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ / М. Нарзикул. – Душанбе: МТБТ ДМТ, 2021. – 144 с.
7. Тӯрақул, Зеҳнӣ. Санъати сухан. / Зеҳнӣ Тӯрақул. – Душанбе: Адиб, 2007. – 400с.
8. Хонларӣ, Парвиз Нотил. Таҳқиқи интиқодӣ дар арӯзи форсӣ ва чигунагии таҳаввули авзони ғазал/П.Н.Хонларӣ. – Техрон: Интишороти Донишгоҳи Техрон, 1327. – 213 с.
9. Шеърдӯст, Алиасғар. Чашмандози шеъри имрӯзи тоҷик/ Алиасғари Шеърдӯст.- Душанбе: Адиб, 1997. – 272с.

REFERENCES:

1. Azizov, S. The power of poems by Kamoli Khujandi / S.S. Azizov // Kamoli Khujandi. - 2020. – No. 2 (22). - P. 66-86
2. Vahhobzoda, Rustam. Poetry and knowledge/ Rustam Vahhobzoda.-Dushanbe, Adib, 2017.- 188 p.
3. Gulrukhsor. Divan/Gulrukhsar. - Dushanbe, 2004.- 954 p.
4. Kadkani, Mohammadreza Shafei. Music of the poem / Muhammadreza Shafeii Kadkani. - Tehran: Ogah, 1373, -679p.
5. Mirzoyounus, M. Companion of the storm / M. Mirzoyounus. - Dushanbe, Adib, 2007. - 256 p.
6. Narzikul, M. The weight of Tajik poetry: a textbook for students of higher vocational education institutions / M. Narzikul - Dushanbe: MTBT DMT, 2021. - 144 p.
7. Turaqul, Zehni. The art of speech. / Zehni Turaqul. - Dushanbe: Adib, 2007. - 400 p.
8. Khanlari, Parviz Notil. A critical study of Persian poetry and the evolution of ghazal poetry / P.N. Khanlari. - Tehran: Publications of the University of Tehran, 1327. - 213 p.
9. Poet, Aliasgarh. Eyewitness of today's Tajik poetry / Aliasghari Sheerdoost. - Dushanbe: Adib, 1997. - 272p.